

Věc C-393/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora**

Datum doručení:

21. května 2019

Předkládající soud:

Apelativen sad – Plovdiv (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

16. května 2019

Obžalovaný:

OM

Další účastníci řízení:

Okražna prokuratura – Chaskovo

Apelativna prokuratura – Plovdiv

Předmět původního řízení

Odvolání obhajoby proti trestnímu rozsudku Okražen sad – Chaskovo (okresní soud v Chaskovu) vydanému v řízení vedeném z moci úřední č. 709/18, kterým byl obžalovaný OM odsouzen za pašování zvláště závažné povahy, v rozsahu, v němž bylo v tomto rozsudku rozhodnuto o konfiskaci prostředku trestné činnosti ve prospěch státu.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad čl. 17 odst. 1 a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie

Žádost se podává na základě čl. 267 odst. 1 písm. b) SFEU

Předběžné otázky

1. Je třeba čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie vykládat v tom smyslu, že z důvodu narušení vyváženého vztahu mezi obecným zájmem a potřebou ochrany vlastnického práva není přípustná taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava obsažená v čl. 242 odst. 8 Nakazatelen kodeks (trestní zákoník) (NK) Bulharské republiky, podle níž musí být ve prospěch státu zkonfiskován dopravní prostředek použitý ke spáchání trestného činu pašování zvláště závažné povahy, jenž patří třetí osobě, která buď nevěděla, nebo nemusela či nemohla vědět, že její zaměstnanec trestný čin spáchá?

2. Je třeba článek 47 Listiny základních práv Evropské unie vykládat v tom smyslu, že není přípustná taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava obsažená v čl. 242 odst. 8 NK, podle níž je možné zkonfiskovat dopravní prostředek, jehož vlastníkem je osoba odlišná od pachatele trestného činu, aniž je vlastníkovu zaručen přímý přístup k soudům za účelem vyjádření svého stanoviska?

Právní předpisy a judikatura Evropské unie

Články 17 a 47 Listiny základních práv Evropské unie

33. bod odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/ES ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii

Vnitrostátní právní předpisy

Články 242, 37, 44 a 53 Nakazatelen kodeks (trestní zákoník) (NK)

Čl. 111 odst. 1 Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád) (NPK)

Článek 108 Zakon za sobstvenostta (zákon o vlastnictví) z roku 1951

Podle čl. 242 odst. 8 NK bude ve prospěch státu zkonfiskován dopravní nebo přepravní prostředek, který sloužil k dopravě nebo přepravě pašovaného zboží, a to i v případě, že pachatel není jeho vlastníkem, ledaže jeho hodnota zcela zjevně neodpovídá závažnosti trestného činu.

Předkládající soud uvádí, že podle bulharského práva je konfiskace prostředku použitého ke spáchání trestného činu pašování zvláště závažné povahy stanovena jako nevyhnutelný následek jeho spáchání, bez ohledu na to, kdo je vlastníkem uvedeného prostředku. Tato konfiskace není sankcí, nýbrž důsledkem skutečnosti, že zkonfiskovaný prostředek sloužil ke spáchání trestného činu pašování. Konfiskace je tedy sice aktem nepříznivě zasahujícím do právního postavení, nikoli však trestem podle bulharského trestního zákoníku. Nelze ji ztotožňovat s trestem „zabavení majetku“, který spočívá ve vyvlastnění majetku pachatele.

Dále je třeba vzít na vědomí, že zvláštní ustanovení čl. 242 odst. 8 NK o konfiskaci dopravního či přepravního prostředku je výjimkou z obecného pravidla stanoveného v čl. 53 odst. 1 NK, podle kterého lze prostředky trestné činnosti zkonfiskovat pouze v případě, že náleží pachateli. Ustanovení čl. 242 odst. 8 NK chápe rozsah konfiskace ve prospěch státu zjevně širěji než základní ustanovení čl. 53 odst. 1 NK.

Pojem „prostředek trestné činnosti“ je vymezen v závazné judikatuře Bulharské republiky. Podle interpretačního rozsudku pléna trestního senátu Varchoven sad (Nejvyšší soud) č. 84/01.12.1960 v trestní věci č. 78/1960 určitý předmět „sloužil“ ke spáchání trestného činu, jestliže byl k jeho spáchání skutečně použit. Příslušná zásada byla formulována v usnesení pléna bývalého Varchoven sad (Nejvyšší soud) č. 11/1971 v trestní věci č. 8/1971. Podle uvedené zásady sloužil určitý předmět ke spáchání činu, „jestliže byl přímo a bezprostředně použit jako nástroj nebo prostředek k naplnění skutkové podstaty úmyslného trestného činu“. Prostředek trestné činnosti je tedy něco jiného než předmět protiprávního jednání, neboť se jedná o předměty, které v konkrétní situaci slouží k provedení trestné činnosti. Prostředkem trestné činnosti je určitý předmět pouze v případě, že se přímo váže k trestnému jednání, nikoli však k ostatním znakům trestného činu. Jde především o takové případy, jako je projednávaná věc, kde je ke spáchání trestného jednání jako takového použit dopravní nebo přepravní prostředek. Tak tomu je proto, že trestné jednání spočívá ve faktické přepravě (dopravě) zboží přes hranici.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 V červenci roku 2018 pracoval obžalovaný OM pro tureckou přepravní společnost „Plastnak Nakliat Turizam Sanayi Ve Tidzharet Anonim Shirketi“. Prováděl mezinárodní přepravu nákladní přívěsovou soupravou, která se skládala z tahače značky „Mercedes“ a k němu připojenému přívěsu značky „Tirsan“.
- 2 Dne 11. července 2018 se měl vydat na cestu z tureckého města Istanbulu do města Delmenhorst ve Spolkové republice Německo, kam měl dovést lískooříškovou pastu. Krátce před odjezdem se s ním spojila neznámá osoba a navrhla mu, aby do Německa za úplatu propašoval 2 940 starožitných mincí. Obžalovaný souhlasil a mince převzal. Uvedené mince měly celkovou hmotnost 24,850 kg a byly rozděleny do tří plastových lahví od Coca-Coly o objemu 1,5 l s uříznutou horní částí. K zamaskování obsahu byly lahve ovinuty černou látkou a obtočeny lepicí páskou. Obžalovaný umístil všechny tři lahve do dutého úložného prostoru pod sedadlem řidiče, který je součástí standardního vybavení a je určen k uložení zavazadel, náradí a dalšího příslušenství. Tento dutý úložný prostor tvoří přihrádka s dvířky, která se ovládají stisknutím tlačítka u sedadla řidiče (přístup k tlačítku byl jen v kabině řidiče).

- 3 V dutém úložném prostoru obžalovaný láhve s mincemi schoval mezi čtyřmi plastovými deskami a stínítky na okna automobilu a o svém záměru spáchat trestný čin nikoho neinformoval.
- 4 Ráno dne 12. června 2018 projel bez problémů přes turecký hraniční přechod „Kapakule“ a dorazil přes hraniční přechod „Kapitan Andreevo“ na území Bulharské republiky. Na posledně jmenovaném hraničním přechodu se pro účely hraniční a celní kontroly zařadil do jízdního pruhu pro „nákladní vozidla vstupující do země“.
- 5 V té době nastoupil službu na kontrolní linii celní úředník a svědek DM. Provedl běžnou kontrolu nákladní přívěsové soupravy a zboží, během níž vyzval řidiče, aby otevřel dutý úložný prostor. Obžalovaný tak učinil a svědek objevil lahve. Na dotaz celního úředníka, co je obsahem lahví, obžalovaný odpověděl, že se v nich nacházejí náhradní díly pro vozidla. Celní úředník se rozhodl lahve důkladně prozkoumat a jednu z nich rozřízl. Poté objevil mince. Vzhledem k tomu, že předpokládal, že se jedná o předměty kulturně-historické hodnoty, obrátil se na odborníka z regionálního historického muzea, který jeho domněnku potvrdil.
- 6 Starožitné mince, tahač, přívěs, klíče zapalování a technický průkaz vozidla byly zajištěny a zabaveny jako důkazní prostředky. Nákladní přívěsová souprava byla řádně prohlédnuta, vyfotografována, znalecky oceněna a poté převzata do úschovy.
- 7 Podle vyžádaného archeologicko-numismatického posudku, který účastníci řízení nezpochybňují, byly všechny mince pravé a šlo o archeologické předměty. Podle posudku se jedná o hromadný nález, který má mimořádnou hodnotu pro historickou vědu, totiž o mincovní poklad. Jelikož jde o poklad, mají mince vysokou hodnotu jak z vědeckého hlediska, tak i pro účely výstav. Každá mince byla nakonec oceněna na 25 BGN; celková hodnota všech mincí byla stanovena na 73 500 BGN.
- 8 V nezvratných závěrech znaleckého posudku byla cena tahače značky „Mercedes“, pomocí kterého byly mince převáženy, stanovena na 81 529,50 BGN a cena přívěsu značky „Tirsan“ připojeného k tahači na 23 721,25 BGN.
- 9 Řízení u soudu prvního stupně se konalo v nepřítomnosti obžalovaného. Obhajoba nenavrhlala ani výslech svědků, ani to, aby soud vzal v potaz určité dokumenty, a nezpochybnila ani skutkový stav vylíčený v písemné obžalobě, kterou bylo soudní řízení zahájeno. Tento skutkový stav odpovídá předpokladům soudu o skutkovém stavu. V písemné obžalobě se výslovně neuvádí, že společnost, která je vlastníkem nákladní přívěsové soupravy, nemá k trestnému činu žádný vztah (to není uvedeno ani v odůvodnění soudu prvního stupně); z popisu domnělého skutkového stavu však vyplývá, že takový vztah neexistuje.
- 10 Během vyšetřování v rámci přípravného řízení se jednatel společnosti vlastníci předmětný tahač dozvěděl o řízení a udělil právnímu zástupci Dimitaru Sladovovi plnou moc, aby ji zastupoval v souvislosti s úschovou nákladní přívěsové

soupravy, která byla zajištěna jako důkazní prostředek. Právní zástupce Sladov požádal v přípravném řízení o vydání tahače a přívěsu. Návrh na vydání nákladní přívěsové soupravy byl zamítnut dohlížejícím státním zástupcem a přes podání příslušné stížnosti i soudem prvního stupně.

- 11 Právní zástupce Ivanov v závěrečné řeči před soudem prvního stupně nenavrhl, aby soud uznal jeho klienta nevinným, a nežádal ani, aby byl osvobozen. Žádal, aby mu soud uložil mírnější trest a neuplatnil čl. 242 odst. 8 NK; tehdy poprvé uvedl, že uvedené ustanovení a výše popsané předpisy jsou v rozporu s unijním právem.
- 12 Trestním rozsudkem Okražen sad – Chaskovo (okresní soud v Chaskovu) č. 13/22.03.2019 vydaným v řízení vedeném z moci úřední č. 709/18 byl obžalovaný OM odsouzen pro trestný čin podle čl. 242 odst. 1 písm. e) NK – pašování zvláště závažné povahy, u něhož byl vzhledem k hodnotě pašovaného mincovního pokladu naplněn pojmový znak skutkové podstaty „ve velkém rozsahu“. Jako hlavní trest mu byl uložen trest odnětí svobody v délce tří let a jako vedlejší trest peněžitá pokuta ve výši 20 000 BGN. Výkon hlavního trestu byl odložen na dobu čtyř let od nabytí právní moci rozsudku. Mince, které byly předmětem trestného činu, byly zkonfiskovány ve prospěch státu v souladu s čl. 242 odst. 7 NK. Podle čl. 242 odst. 8 NK byl ve prospěch státu zkonfiskován i předmětný tahač jakožto prostředek, který sloužil k přepravě pašovaného zboží. Přívěs, který neměl přímou spojitost s přepravou, byl vrácen jejímu vlastníkov, turecké společnosti.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 13 V odvolacím spise se uvádí, že konfiskací tahače bylo porušeno i právo obžalovaného na obhajobu. Údajně došlo k porušení ustanovení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), Dodatkového protokolu k Úmluvě, Listiny základních práv Evropské unie (dále jen: Listina základních práv) a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie.
- 14 Při hlavním líčení se právní zástupce Ivanov odvolal na obsah písemného odvolání a přednesl nové argumenty na podporu stanoviska, že konfiskace dopravního prostředku, který vlastní osoba odlišná od jeho klienta, byla nařízena protizákonně. Tvrdí, že konfiskace je v rozporu i s požadavky směrnice 2014/42, která odkazuje na EÚLP a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (ESLP); konfiskace navíc nespĺňuje ani požadavek stanovený v článku 5 Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, podle kterého musí být zúčastněným stranám dány účinné právní prostředky k ochraně jejich práv. Právní zástupce Ivanov dále trvá na svém zvláštním návrhu, kterým se domáhal, aby odvolací soud předložil Soudnímu dvoru Evropské unie žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za účelem posouzení tvrzeného porušení konkrétních ustanovení unijního práva.

- 15 Prokuror ot Apelativna prokuratura – Plovdiv (státní zástupce odvolacího státního zastupitelství v Plovdivu) navrhuje, aby byl uvedený zvláštní návrh zamítnut, jelikož výklad unijního práva není podle jeho názoru nutný. Podle státního zástupce musí odvolací soud potvrdit rozhodnutí Okražen sad – Chaskovo (okresní soud v Chaskovu) o konfiskaci dopravního prostředku, kterým byl přepravován pašovaný poklad, jelikož použití čl. 242 odst. 8 NK nebylo v bulharské judikatuře nikdy předmětem sporu či rozdílných názorů. Státní zástupce odkazuje na rozsudky Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud) Bulharské republiky, v nichž bylo zdůrazněno, že ke konfiskaci musí dojít nevyhnutelně jako následku spáchání trestného činu pašování, a to bez ohledu na to, zda je zkonfiskovaný majetek ve vlastnictví pachatele nebo třetí osoby jednající v dobré víře. Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud) Bulharské republiky podle státního zástupce zachoval judikaturu týkající se řízení vedených v souvislosti s trestnými činy podle článku 242 NK, v nichž nebylo konstatováno porušení zásady vyváženého vztahu mezi různými dotčenými zájmy zakotvené v právních aktech Unie, na něž se odvolává právní zástupce Ivanov. Podle státního zástupce je legitimním a přiměřeným důsledkem trestného činu, že byl vlastník dopravního prostředku zbaven možnosti jej užívat. Každý členský stát má podle něj možnost nařídit takovou konfiskaci v obecném zájmu.

Stručné uvedení důvodů žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 16 Odpověď ohledně smyslu a obsahu příslušných ustanovení unijního práva má zásadní význam pro správné rozhodnutí v probíhajícím trestním řízení. Ustanovení čl. 242 odst. 8 NK je jednoznačné a není třeba ho vykládat: Soud je povinen zkonfiskovat prostředek, pomocí něhož byl spáchán trestný čin pašování zvláště závažné povahy, bez ohledu na to, kdo je jeho vlastníkem. Toto ustanovení pochází z doby, kdy právo Společenství nebylo ještě pro Bulharsko závazné, a patrně není v souladu s některými ustanoveními unijního práva. Konkrétně pravděpodobně neodpovídá čl. 17 odst. 1 a článku 47 Listiny základních práv. To, že dopravní nebo přepravní prostředek, který sloužil k dopravě nebo přepravě pašovaného zboží ve smyslu článku 242 NK, bude podle čl. 242 odst. 8 NK zkonfiskován ve prospěch státu i v případě, že pachatel není jeho vlastníkem, může podle názoru odvolacího soudu vést k nepoměru mezi zájmem třetí osoby, která se na trestném činu nijak nepodílela a nemá k němu naprosto žádný vztah, a zájmem státu na tom, aby byl zkonfiskován majetek této osoby proto, že byl použit ke spáchání trestného činu. Jelikož vnitrostátní právo nestanoví postup, v rámci něhož by byl vyslechnut vlastník prostředku použitého ke spáchání trestného činu, je navíc možné, že není splněn požadavek vyplývající z článku 47 Listiny základních práv (který byl převzat z článku 6 EÚLP), podle kterého musí být zajištěny účinné prostředky nápravy, což nutně zahrnuje přímý přístup k soudům.
- 17 O možné neslučitelnosti vnitrostátního práva Bulharské republiky s uvedenými ustanoveními unijního práva svědčí rozsudek čtvrtého senátu ESLP ze dne 13. října 2015 ve věci ÜNSPED PAKET SERVISI SAN. VE TIC. A. Ş. proti

Bulharsku (stížnost č. 3503/2008). Je v něm probírán případ, v němž byl na základě čl. 242 odst. 8 NK Bulharské republiky zkonfiskován nákladní automobil, který vlastnila společnost založená podle práva Turecké republiky. V uvedeném rozsudku se konstatuje, že konfiskace je v rozporu s článkem 1 Dodatkového protokolu k EÚLP, jehož obsah se shoduje s obsahem čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv, který se týká práva na vlastnictví. V rozsudku se dále uvádí, že vlastníkoví nákladního automobilu byl odepřen přístup k soudům. Přístup k soudům jako prostředek k zajištění účinné právní ochrany je zaručen v článku 47 Listiny základních práv. V rozsudku ESLP se uvádí, že kvůli neexistenci postupu, v rámci kterého by mohla dotčená osoba objasnit své stanovisko, nemohly orgány veřejné moci přezkoumat přiměřenost konfiskace, což mělo dále za následek, že mezi všemi dotčenými zájmy nebylo možno vytvořit „vyvážený vztah“. Soud zdůraznil, že tento vztah závisí na mnoha faktorech, mimo jiné na jednání vlastníka. Vnitrostátní orgány měly tudíž vzít v potaz míru zavinění nebo péče ve vztahu ke zkonfiskovanému majetku nebo přinejmenším vztah mezi projeveným jednáním a trestným činem. V rozsudku se konstatuje, že dotčená společnost musela nést individuální a nadměrnou zátěž; v této souvislosti je odkazováno na rozsudek ze dne 23. září 1982, Sporrang a Lonroth proti Švédsku (§ 69 až § 73, Série A, č. 52).

- 18 Předkládající soud považuje za vhodné citovat část rozsudku ESLP ze dne 24. října 1986 ve věci Agosi proti Spojenému království (stížnost č. 9118/80, Série A, č. 108), v němž se uvádí: „K tomu, aby byla konfiskace podle čl. 1 odst. 2 Dodatkového protokolu k EÚLP oprávněná, stačí, [aby] stát vytvořil vyvážený vztah mezi veřejnými zájmy a zájmy dotčené osoby ... Vytvoření vyváženého vztahu závisí na mnoha faktorech; jednání vlastníka předmětného majetku, včetně míry jeho zavinění nebo péče, je přitom pouze jednou z mnoha okolností, které je třeba vzít v úvahu. Třebaže článek 1 odst. 2 nestanoví žádné výslovné požadavky procesněprávní povahy, musí vzít [ESLP] následně v potaz, zda měly postupy uplatňované v projednávané věci takovou podobu, že umožňovaly přiměřeným způsobem zohlednit mimo jiné míru zavinění nebo péče společnosti, která stížnost podala, nebo alespoň vztah mezi jednáním společnosti a ... porušením práva; a dále, zda předmětné postupy poskytly společnosti, která stížnost podala, přiměřenou možnost přednést své stanovisko před příslušnými orgány“.
- 19 Dále je třeba vzít v úvahu bod 33 odůvodnění směrnice 2014/42. V něm se uvádí, že je nezbytné stanovit zvláštní záruky a opravné prostředky, aby byla zachována i základní práva třetích osob, jež nejsou trestně stíhány. Dále se v něm uvádí, že tyto záruky zahrnují právo třetích osob být slyšen, pokud tvrdí, že jsou vlastníkem zkonfiskovaného majetku.
- 20 Z výše uvedených důvodů má soudní senát, který věc projednává, za to, že otázka týkající se smyslu a použitelnosti obou diskutovaných ustanovení Listiny základních práv, jakož i případného nesplnění požadavků vyplývajících z těchto ustanovení ze strany vnitrostátní právní úpravy obsažené v čl. 242 odst. 8 NK týkající se konfiskace prostředku použitého ke spáchání trestného činu pašování

zvláště závažné povahy, má bezprostřední (prejudiciální) význam pro správné rozhodnutí jak v projednávané věci, tak i v dalších věcech se stejným předmětem.

PRACOVNÍ DOKUMENT